

HENRYK MISZTAŁ*

GEOGRAFIA PRZEŚLADOWAŃ CHRZEŚCIJAN W KRAJACH ISLAMSKICH

W XXI w. chrześcijanie są prześladowani w wielu regionach świata. Prześladowania wyznawców Chrystusa są szczególnie drastyczne i krwawe w niektórych krajach islamskich¹. Na tej właśnie problematyce będą skoncentrowane rozważania zawarte w niniejszym opracowaniu. Do dotkliwych prześladowań, prowadzonych często w sposób bardziej wyrafinowany, dochodzi jednak także w innych państwach².

1. INSTYTUCJE GROMADZĄCE INFORMACJE O PRZEŚLADOWANIACH

Wiele instytucji, najczęściej o charakterze międzynarodowym, zajmuje się gromadzeniem i udostępnianiem danych na temat prześladowań chrześcijan przez wyznawców islamu, buddyzmu, hindu-

---

* Ks. prof. dr hab., Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin, e-mail: henryk-misztal@gmail.com

¹ Tzw. państwa islamskie nie stanowią grupy jednorodnej. Istniejące między nimi różnicowanie dotyczy zarówno struktury społeczeństwa, ale i rozwiązań prawnych. Zob. W. Bar, *Wolność religijna w Dār al-Islam. Zagadnienia prawa wyznaniowego*, Lublin 2003, s. 41-61; J. Nossowski, E. Sakowicz, *Islam*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 7, Lublin 1997, kol. 501-507.

² Papież Franciszek, *Męczeństwo w białych rękawiczkach. Homilia podczas Mszy św. W Domu św. Marty 30 czerwca 2014 r.*, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/homilie/swmarta_30062014.html# [dostęp: 30.06.2014].

izmu, ideologii maoistowskich i innych³. Do najbardziej znanych należy Międzynarodowa organizacja chrześcijańska Open Doors, która wydaje *Światowe Indeksy Prześladowań*. Wskazuje się w nich państwa, w których dochodzi do prześladowań, a także podejmuje się próby określenia dynamiki tych zjawisk oraz oszacowania liczby osób prześladowanych⁴. Istotne znaczenie dla rozpowszechniania wiedzy na omawiane tematy ma także The Pew Research Center in USA. Dzięki jego działalności publikowane są *Wykazy krajów, w których wykorzystuje się religię jako pretekst do działań terrorystycznych*. Zgodnie z *Wykazem* za 2014 r. najbardziej prześladowani są chrześcijanie, a następnie muzułmanie i często Żydzi⁵. Z prowadzonych przez to centrum analiz wynika ponadto, że w XXI w. nastąpił wzrost liczby krajów muzułmańskich, w których dochodzi do prześladowań chrześcijan⁶. *Raporty ONZ* także stanowią ważne źródło informacji na temat prześladowań. Z ostatniego wynika, że ok. 200 milionów chrześcijan w świecie jest brutalnie prześladowanych, a w ponad 70 krajach łamie się prawo do wolności religijnej (na 100 osób zamordowanych – 75 to chrześcijanie)⁷. O prześladowaniach wyznawców Chrystusa informuje również Amnesty International. Według tej organizacji, chrześcijanie „każdego roku giną w różnych okolicznościach”⁸. Należy wreszcie zauważyć, że omawiany problem został dostrzeżony także przez Parlament Europejski, który w 2011 r. wydał specjalną rezolucję w sprawie prześladowania chrześcijan⁹.

³ Zob. H. Miształ, *Prześladowanie chrześcijan w krajach islamskich* (tekst oddany do druku w materiałach z XI Ogólnopolskiego Sympozjum Prawa Wyznaniowego pt. *Aktualne problemy wolności myśli, sumienia i wyznania*. Lublin, 15-17 maja 2014 r.).

⁴ Zob. strony: http://www.opendoors.pl/493796/1838813/sip_2013 [dostęp: 18.03.2014]; <http://www.pkwp.org/> [dostęp: 18.03.2014]; <http://www.pkwp.org/biuletyn/> [dostęp: 20.05.2014].

⁵ Zob. <http://nowy.ekai.pl/szuflada/protected/184299/hezgwkwjg6pii20pn/> [dostęp: 16.01.2014].

⁶ Zob. <http://www.pch24.pl/Mobile/Informacje/informacja/id/21091> [dostęp: 10.03.2014].

⁷ <http://blog-n-roll.pl/pl/raport-onz-w-sprawie-przesladowania-chrzciescijan#.UybKF4Xed-w> [dostęp: 17.03.2014].

⁸ Zob. www.amnesty.org.pl [dostęp: 18.03.2014].

⁹ Zob. M. Piechowiak, *Wolność religijna – uwagi w kontekście Rezolucji Parlamentu Europejskiego z 20 stycznia 2011 r. w: Urzeczywistnianie wolności przekonań religijnych i praw z niej wynikających*, red. S.L. Stadniczeńko, S. Rabej, Opole 2012, s. 130.

2. PAŃSTWA, W KTÓRYCH WALKA Z CHRZEŚCIJAŃSTWEM WYNIKA BEZPOŚREDNIO Z ZASAD USTROJOWYCH

W odniesieniu do niektórych państw można stwierdzić, że walka z chrześcijaństwem wynika tam bezpośrednio z zasad ustrojowych. Do tej grupy należą: Arabia Saudyjska, Iran i Katar¹⁰.

Arabia Saudyjska jest islamską monarchią absolutystyczną, w której religią panującą jest islam w odmianie wahhabickiej i tradycji sunnickiej. Obowiązuje tu prawo szariatu oraz królewskie dekrety, zobowiązujące do prowadzenia polityki zgodnej z zasadami islamu. Koran posiada faktycznie pozycję konstytucji kraju¹¹. Na 27 mln ludności ok. 10 mln stanowią zagraniczni pracownicy, wśród których jest ok. 1 mln chrześcijan z Filipin, Libii, Etiopii, Erytrei, Pakistanu, Egiptu, Indii i krajów zachodnich¹². Konwersja z islamu jest zabroniona, a konwertyci są poddawani bardzo surowym karom. Nie zezwala się na funkcjonowanie kościołów i innych nieislamskich miejsc kultu. Znamienne jest, że w tym samym czasie, gdy Jan Paweł II wyjednał zgodę na budowę meczetu w Rzymie, władze saudyjskie sprzeciwiały się budowie jakichkolwiek świątyń chrześcijańskich na swoim terenie. Zakazane jest rozpowszechnianie Biblii. Sponsorowani przez państwo imamowie wzywają do unicestwienia niemuzułmanów i zabijania konwertytów. Tę samą odmianę islamu usiłuje się przeszczepić do Pakistanu, Egiptu, Afganistanu i Północnej Nigerii¹³.

W Arabii Saudyjskiej zabroniony jest nawet chrześcijański kult sprawowany w formach prywatnych. Ci, którzy w nim uczestniczą, poddawani są groźbom i torturom oraz zmuszani do wyjazdu¹⁴. Katalog zanotowanych przypadków prześladowań obejmuje takie zdarzenia, jak morderstwa uczennic w podpalonych szkołach, czy doprowadzenie do okrutnej śmierci dziewczynki zadenuncjowanej przez ojca¹⁵.

¹⁰ Zob. P. Marshall, L. Gilbert, N. Shea, *Prześladowani. Przemoc wobec chrześcijan*, tłum. R. Zajączkowski, Poznań 2014, s. 185-211.

¹¹ Zob. W. Bar, *Wolność religijna*, s. 53-54.

¹² P. Marshall, L. Gilbert, N. Shea, *Prześladowani*, s. 192.

¹³ Tamże, s. 188-191.

¹⁴ Tamże, s. 187, 195.

¹⁵ Tamże, s. 190-192.

Sytuacja pracujących w Arabii Saudyjskiej cudzoziemców, którzy są wyznawcami Chrystusa, jest podobnie trudna. W 2012 r. kilkadziesiąt osób przybyłych z Etiopii zostało zatrzymanych za praktykowanie wiary. Mężczyzn pobito, a kobiety poddano rewizji osobistej, a następnie wszystkich postawiono przed sądem pod zarzutem „nieobyczajnego zgromadzenia”, za jakie uznano wspólną modlitwę osób obu płci. Pomimo tego, praktykowanie wiary chrześcijańskiej w Arabii Saudyjskiej nie zanikło całkowicie. Zdarzają się także pojedyncze przypadki konwersji na chrześcijaństwo¹⁶.

Szczególnie godne odnotowania są – niestety sporadyczne – wystąpienia samych muzułmanów przeciwko prześladowaniom za wiarę. W 2014 r. mieszkający w Austrii wyznawcy islamu wystąpili z inicjatywą budowy kościoła w Arabii Saudyjskiej. Stowarzyszenie „Inicjatywa Liberalnych Muzułmanów” (ILMÖ) w wydanym wówczas oświadczeniu zwróciło uwagę, że „wolność wyznania musi dotyczyć także Arabii Saudyjskiej”. Dlatego – jak stwierdzono – trzeba „z całą ostrością potępić” wydaną niedawno fatwę wielkiego muftiego Arabii Saudyjskiej, szejka Abdulaziza ibn Abdullaha, w sprawie zakazu budowania świątyń chrześcijańskich na Półwyspie Arabskim i zniszczenia już istniejących¹⁷.

Do państw, w których prześladowanie chrześcijan wynika bezpośrednio z przyjętych zasad ustrojowych, należy także Iran. Dzieje się tak pomimo tego, że w przeszłości na jego terenie żyli dość liczni chrześcijanie. Znajdowała się tu także jedna z najstarszych świątyń – kościół NMP Różańcowej. Obecnie mieszka tu jedynie ok. 300 tys. chrześcijan. Wywodzą się z etnicznych Ormian. Religią panującą jest islam w wydaniu szyickim. Krwawe prześladowania chrześcijan rozpoczęły się od rewolucji Chomeiniego w 1979 r. Ostatnio doszło tu do wzmoczonych aresztowań i represji. Nie należą do wyjątków sytuacje, w których chrześcijanie są tu nazywani „zwierzętami, które włączają się po ziemi i zajmują deprawacją”¹⁸. Przykładem represji jest skazanie przez Irański Sąd Najwyższy na karę śmierci przez powieszenie Youcefa Nadarkha-

¹⁶ Tamże, s. 192-198.

¹⁷ „Internetowy Dziennik Katolicki KAI” (dalej: IDK) z 1 kwietnia 2014 r.

¹⁸ P. Marshall, L. Gilbert, N. Shea, *Prześladowani*, s. 205.

niego na podstawie książki ajatollaha Chomeiniego *Tharir-or Vasile*¹⁹. Ataki skierowane są głównie przeciw konwertytom. Dochodzi przy tym do łamania podstawowych praw człowieka²⁰. Zdarzają się represje skierowane przeciwko osobom modlącym się w sposób całkowicie prywatny. Funkcjonariusze irańskiej służby bezpieczeństwa od aresztowanych chrześcijan żądają zwykle wyrzeczenia się wiary. Aktywność wyznawców Chrystusa jest ściśle śledzona i ograniczana. Wykorzystuje się w tym celu wszelkie osiągnięcia zachodniej techniki, w tym nowoczesne podsłuchy instalowane w domach²¹.

W grupie państw instytucjonalnie wrogich chrześcijaństwu i innym religiom nieislamskim znajduje się również Katar. W przeciwieństwie do Arabii Saudyjskiej i Iranu, można tu jednak zauważyć pierwsze efekty działań na rzecz wolności religijnej. W 1988 r. pierwszy raz udzielono zezwolenia na sprawowanie chrześcijańskiego nabożeństwa dla zagranicznych pracowników. Zatem w kraju sąsiadującym z Arabią Saudyjską jest możliwy postęp procesu zapewniania wolności religijnej dla chrześcijan, buddystów i hinduistów. To nowe podejście do religii nieislamskich było możliwe dzięki staraniom dyplomaty amerykańskiego, Josepha Ghougassiana²². Wysiłki te nie zostały niestety należycie docenione. Polityka państw zachodnich najczęściej skupia się na sankcjach ekonomicznych i mało skutecznych zabiegach dyplomatycznych²³.

3. PAŃSTWA, W KTÓRYCH REPRESJE WYZNAWCÓW RELIGII NIEISLAMSKICH SĄ EFEKTEM ŚWIADOMEJ POLITYKI RZĄDÓW

Możliwe jest następnie wyróżnienie grupy państw, w których represje wyznawców religii nieislamskich wynikają z polityki prowadzonej przez rządy. Do tej grupy należy spora liczba państw, takich jak

¹⁹ Tamże, s. 202.

²⁰ Tamże, s. 203-211.

²¹ IDK z 11 lutego 2012 r.

²² P. Marshall, L. Gilbert, N. Shea, *Prześladowani*, s. 198-201.

²³ Tamże, s. 211.

Malezja, Turcja, Maroko czy Algieria. W tych przypadkach należy mówić nie tyle o prześladowaniach, co o dyskryminacji. Polega ona na różnorodnych ograniczeniach, pozbawianiu praw obywatelskich, wykluczeniach i zakazach, a często prowadzi do aresztów lub śmierci osób, które nie wyznają religii większościowej oraz do niszczenia ich świątyń i mienia.

Obszar Malezji, położonej na Półwyspie Malajskim i wyspie Borneo, obejmuje obszar ponad 300 tys. km². Liczba ludności tego państwa sięga 28 milionów. Większość populacji (ok. 60%) stanowią wyznawcy islamu, jedynie ok. 10% ludności to chrześcijanie. Dyskryminacja wyznawców religii mniejszościowych posiada uzasadnienie polityczne i wynika z dążenia do zdobycia lub utrzymania poparcia muzułmańskiej większości. Nie bez znaczenia jest też fakt, że islam jest kojarzony z narodem tubylczym Malajów, a chrześcijaństwo jest wiązane z cudzoziemcami. Władze stanowe sprawują nadzór nad budową miejsc kultu oraz zakładaniem cmentarzy przez niemuzułmanów. Obowiązuje zakaz drukowania i udostępniania Biblii bez napisu „Nie dla muzułmanów”. Obowiązuje też zakaz konwersji na inną religię (chrześcijaństwo, hinduizm, buddyzm, sikhizm). Po konwersji rodzina często wyrzeka się danej osoby. Imamowie dość powszechnie wzywają do karania śmiercią wszystkich odstępców. Tej dyskryminacji służą ograniczenia i kontrole akcji dobroczynnych prowadzonych przez chrześcijan²⁴.

Stosunek władz malezyjskich do chrześcijan wynika również z postawy muzułmańskich duchownych. Jeden z najbardziej wpływowych muftich, Harussani Zakaria z Peraku, wezwał do dżihadu, aby „bronić islamu, Malajów i instytucji władców malezyjskich” i przypomniał, że święta wojna jest obowiązkiem muzułmanów. Natomiast mufti Hasan od połowy 2011 r. zarzuca chrześcijanom, że przez „masowe konwersje” pragną przekształcić Malezję w państwo chrześcijańskie. Oskarżenia te odrzucił bp Paul Tan Chee Ing, określając je jako „całkowicie śmieszne”²⁵.

²⁴ Tamże, s. 152-157.

²⁵ IDK z 24 lutego 2012 r.

Dość skomplikowana jest sytuacja panująca w Turcji. Od czasów obalenia w 1922 r. imperium osmańskiego i rządów Atatürka uchodzi ona za republikę z ograniczoną ingerencją islamu w politykę państwa, a w Konstytucji z 1982 r. została określona jako państwo świeckie (art. 2)²⁶. Od 2002 r. rządy sprawuje islamistyczna Partia Sprawiedliwości i Rozwoju. Jej rządy doprowadziły do modernizacji gospodarki, w odniesieniu do wolności religijnej nie doprowadzono jednak do poważniejszych zmian²⁷. Trzeba przyznać, że nieco rzadziej dochodzi tu do ataków organizacji przestępczych na chrześcijan, milczy się jednak o wartościach wniesionych do kultury tureckiej przez architektów, pisarzy czy lekarzy, którzy byli chrześcijanami lub Żydami²⁸. Urząd ds. Religijnych nadal stosuje różnorodne restrykcje w odniesieniu do kształcenia duchownych, budowy nowych kościołów czy działalności misyjnej. W społeczeństwie zauważalna jest wrogość wobec mniejszości religijnych i przynajmniej milczące przyzwolenie na przemoc o zabarwieniu islamistycznym²⁹. W 2011 r. miały miejsce ataki na kościoły i duchownych. Przy zatrzymanych znaleziono listę duchownych i ich adresy, plany dalszych zamachów oraz spory zapas materiałów wybuchowych. W 2003 r. w serii zamachów na synagogi i budynki brytyjskie w Stambule zginęło ponad 60 osób³⁰.

W 2011 r. (28 XI – 2 XII) Światowa Rada Kościołów zorganizowała spotkanie w siedzibie patriarchy Konstantynopola w Stambule. Zabrani potwierdzili, że w Turcji dochodzi do naruszania wolności religijnej i związanych z nią praw zarówno przez władze, jak i przez jednostki³¹.

Z podobną sytuacją jak w Turcji, mamy do czynienia w Tureckiej Republice Cypru Północnego, która powstała w wyniku najazdu wojska tureckiego w 1974 r. i zagarnięcia północnej części Republiki Cypru, a więc państwa w większości chrześcijańskiego. Od tego czasu zniszczono ponad 500 kościołów, a niektóre inne przeznaczono na łaźnie,

²⁶ Wyznaniowe przepisy tureckiej Konstytucji, w tłumaczeniu na język polski, podaje W. Bar, *Wolność religijna*, s. 270-271.

²⁷ P. Marshall, L. Gilbert, N. Shea, *Prześladowani*, s. 161.

²⁸ Tamże, s. 159.

²⁹ Tamże, s. 162-171.

³⁰ IDK z 12 listopada 2011 r.

³¹ IDK z 12 grudnia 2011 r.

magazyny lub obory. Zachowało się tylko kilka świątyń Greckiego Kościoła Prawosławnego. Systematycznie dochodzi do usuwania kolejnych śladów chrześcijaństwa na tym terenie³².

Z kolei Maroko można uznać za jeden z najbardziej tolerancyjnych i otwartych krajów islamskich. Jednak i tu dochodzi do deportacji chrześcijan nawróconych z islamu, zarówno miejscowych, jak i obcokrajowców. Wolnymi mogą się czuć tylko turyści, rezydenci lub studenci, jeśli nie demonstrują zbyt swobodnie swej wiary³³. Są jednak bacznie obserwowani, w tym również przez specjalnie dobieranych przewodników³⁴.

Do bardziej tolerancyjnych krajów islamskich należy również Jordania. Konstytucja tego państwa gwarantuje wolność praktyk religijnych i zabrania dyskryminacji wyznawców innych religii niż islam. Jednak to islam jest religią państwową. Również tutaj zdarzają się niestety przypadki wrogiego traktowania chrześcijan. Na przykład w 2007 r. deportowano 27 rodzin, a w 2008 r. pobito jordańskiego chrześcijanina, Muhammada Abda Abbada, za apostazję. Ostatecznie musiał opuścić kraj³⁵. Z drugiej strony trzeba dostrzec, że obecnie Jordania przyjmuje syryjskich uchodźców, wśród których jest ponad 20 tys. chrześcijan. Lokalna Caritas zaproponowała im zorganizowanie w obozach dla uchodźców specjalnych liturgii Wielkiego Tygodnia i Wielkanocy. Wyznawcy Chrystusa poprosili jednak, by mogli te uroczystości przeżyć w lokalnych wspólnotach wraz z Jordańczykami³⁶.

Kolejnym państwem, w którym represje skierowane przeciwko chrześcijanom oraz wyznawcom innych religii nieislamskich wynikają przede wszystkim z polityki prowadzonej przez rządzących, jest Algieria. Niegdyś była ona krajem chrześcijańskim (ojczyzna św. Augustyna). W czasie wielkiej wojny plemiennej między muzułmanami w latach 90-tych ubiegłego wieku dochodziło do aktów terrorystycz-

³² P. Marshall, L. Gilbert, N. Shea, *Prześladowani*, s. 172-174.

³³ Tamże, s. 174-175.

³⁴ Wyznaczony przewodnik, wyznania islamskiego zapytany: jak się w islamie patrzy na chrześcijan, którzy przeszli na islam? Odpowiedział: „Nikt w islamie nie będzie cenił tego, który zdradzi swą wiarę i przejdzie na islam, gdyż zdradził Boga, wiarę i swe przekonania” (Dziennik osobisty autora z podróży do Maroka, 16 listopada 2007 r.).

³⁵ P. Marshall, L. Gilbert, N. Shea, *Prześladowani*, s. 177-178.

³⁶ IDK z 15 kwietnia 2014 r.

nych także przeciw chrześcijanom. Były one nacechowane okrucieństwem. Przykładem jest zamordowanie w 1996 r. 7 trapistów leczących miejscową ludność. Konstytucja stanowi, że islam jest religią państwową, a dodatkowe przepisy ograniczają wolność niemuzułmanów w zakresie tworzenia miejsc kultu czy czytania i rozpowszechniania Biblii. Łamiący te ograniczenia są deportowani (dla przykładu w 2010 r. odnotowano deportację dwóch grup chrześcijan o liczebności 33 i 150 osób). Posłużono się zarzutem uprawiania prozelityzmu. W podobnych sytuacjach stosowano też kary grzywny lub pozbawienia wolności nawet do 5 lat³⁷.

Islam jest także religią Jemenu. W przeszłości, w związku ze swym położeniem obok Arabii Saudyjskiej, kraj ten był targany walkami, jakie ze sobą toczyły plemiona muzułmańskie. Dzisiaj dozwolone jest tu posiadanie nieislamskiej literatury religijnej dla osobistego użytku. Jednak działalność ewangelizacyjna jest surowo zabroniona, a konwertyci karani są śmiercią. Zdarzają się porwania dziewczynek chrześcijańskich, a grupy Al-Kaidy działają swobodnie. Nienawiść ekstremistów zwrócona jest przeciwko wszystkim ludziom Zachodu, a głównie przeciwko chrześcijanom³⁸.

Terytorium Palestyńskie obejmuje Zachodni Brzeg, Strefę Gazy i Wschodnią Jerozolimę (od 1980 r. oficjalnie podlegającą prawu Izraela). Na jego terytorium żyje ok. 3 mln ludności (w tym od 50 do 55 tys. chrześcijan). Podstawowym zagrożeniem dla wolności religijnej są tu anarchia, klany, milicje oraz rodziny walczące o wpływy. W ostatnich latach, po przejęciu władzy przez Hamas w 2007 r., głośny stał się przypadek zamordowania chrześcijanina, Achmeda El-Achwała, nawróconego z islamu. Coraz większa liczba wyznawców Chrystusa systematycznie emigruje z tych terytoriów³⁹. Pewne nadzieje na poprawę sytuacji stwarza wizyta papieża Franciszka, do której doszło 25 maja 2014 r. Owoce tej pielgrzymki będzie jednak można dostrzec dopiero z perspektywy czasu.

³⁷ P. Marshall, L. Gilbert, N. Shea, *Prześladowani*, s. 175-177.

³⁸ Tamże, s. 177-178.

³⁹ Tamże, s. 180-181.

W Etiopii prześladowcami chrześcijan są nietolerancyjne grupy islamskie. Islam jest tu religią panującą, poważniejszym problemem jest jednak znaczenie ugrupowań powiązanych z Al-Kaidą. Obowiązujące unormowania zapewniają prawo do wolności religijnej, a rząd stara się nadzorować ekstremistyczne grupy islamskie. Ich aktywność jest jednak źródłem chaosu, a nawet aktów agresji. Na razie chrześcijanie w Etiopii cieszą się przynajmniej względną swobodą. Stały styk islamskiego radykalizmu i sekciarskich konfliktów jest jednak poważnym zagrożeniem⁴⁰.

Trudna jest również sytuacja chrześcijan w Erytrei, chociaż są tu oni podobnie liczni jak muzułmanie. Erytrea jest obecnie rządzona przez jedną z najbardziej bezwzględnych dyktatur na świecie, na której czele stoi Isais Afwerki, okreśłany przez dyplomatów za pomocą takich przymiotników, jak: „nieczuły”, „drażliwy”, „narcystyczny” i „paranoidalny”. Organizacje religijne podlegają tu rejestracji. Zarejestrowano jednak tylko Islam, Erytrejski Kościół Prawosławny, Kościół Rzymskokatolicki oraz Erytrejski Kościół Ewangelicki (luterkański). Posiadanie statusu kościoła zarejestrowanego w praktyce nie gwarantuje jeszcze swobody działania. Wobec przywódców tych kościołów stosuje się areszty domowe. Represjom poddawani są również inni wierzący. Dlatego licznie uciekają oni do Sudanu i Etiopii. Sytuację pogarszają nadużycia i przywileje władzy. W ostatnich latach, dzięki międzynarodowym naciskom, zaczynają się pojawiać znaki nadziei na demokratyzację kraju⁴¹.

Niełatwa jest również sytuacja chrześcijan w Egipcie. Jest to państwo o rdzennej ludności koptyjskiej. Chrześcijaństwo zakorzeniło się tu dzięki działalności apostołskiej św. Marka. Po ekspansji islamu odsetek chrześcijan (Koptów) zmniejszył się jednak do ok. 10% ludności. Obecnie najważniejszą rolę odgrywa fakt, że po ustąpieniu w 2011 r. prezydenta Hosniego Mubarak, władzę przejęło Bractwo Muzułmańskie. Chrześcijańskie natomiast w głosowaniu popierali umiarkowanych muzułmanów, niejednokrotnie krytykując przebieg wyborów (ich ostrą krytykę przeprowadził na przykład ks. Filopater Gameel – naocz-

⁴⁰ Tamże, s. 312-317.

⁴¹ Tamże, s. 318-326.

ny świadek masakry, w której zginęło 28 demonstrantów). W 2012 r. prezydentem Egiptu został przedstawiciel Islamskiego Bractwa Muzułmańskiego, Mohammed Morsi. Dyskryminacja chrześcijan polega tu dziś na ograniczeniach dotyczących budowy i remontów kościołów, rządowej ochronie terrorystów islamskich poprzez prowadzenie tzw. „ugodowych” rozwiązań sądowych, karaniu za znieważenie islamu, karaniu za modlitwy w domach prywatnych, a także nielegalne poślubienie chrześcijanina oraz prozelityzm. Zdarzają się napady na kościoły, odmowy odnotowania w dowodach zmiany wyznania, nawoływania do karania śmiercią za zmianę religii, odmowy pozwoleń na wyjazd z Egiptu, groźby wobec dzieci, porwania chrześcijańskich dziewcząt w celu wykorzystywania seksualnego lub sprzedaży. Sumując należy stwierdzić, że po Wiośnie Arabskiej sytuacja chrześcijan w Egipcie wydatnie się pogorszyła⁴².

4. PAŃSTWA, W KTÓRYCH REPRESJE WOBEC WYZNAWCÓW RELIGII NIEISLAMSKICH SĄ REALIZOWANE ZA PRYZWOLENIEM WŁADZ

Osobną grupę stanowią państwa, w których represje wobec wyznawców religii nieislamskich, a zwłaszcza wobec chrześcijan, są realizowane za milczącym przyzwoleniem władz. Do tej grupy można zaliczyć na przykład Pakistan i Afganistan. Żyjący tu chrześcijanie przeżywają prawdziwą drogę krzyżową⁴³.

Islamska Republika Pakistanu jest państwem, które w 1947 r. formalnie oddzieliło się od Indii⁴⁴. Na 174 mln ludności, jedynie ok. 3 mln stanowią wyznawcy religii nieislamskich. Islam jest religią państwową. Chrześcijanie doznają dyskryminacji i nasilających się represji. Często w tym celu wykorzystuje się przepisy o bluźnierstwie⁴⁵. Według agencji Fides, w 2011 r. 161 osób zostało oskarżonych o naruszenie przepi-

⁴² Tamże, s. 216-228.

⁴³ Tamże, s. 213-216.

⁴⁴ Tamże, s. 228-240.

⁴⁵ Zob. A. Soggi, *I nuovi perseguitati. Indagine sulla intolleranza anticristiana nel nuovo secolo del martirio*, Piemme 2002, s. 92.

sów o bluźnierstwie, a 9 z nich zostało zamordowanych. Kongregacja ds. Ewangelizacji Narodów cytuje opinię muzułmańskiego adwokata, że w 95% oskarżenia te są bezpodstawne⁴⁶. Za słuszością tej opinii przemawia przypadek chrześcijanina Y. Masiha, który w 2007 r. został skazany na śmierć za bluźnierstwo. Dzięki zewnętrznym naciskom udało się wstrzymać wykonanie wyroku, a w 2013 r. ostatecznie oczyszczono go z zarzutów. Z podobną sytuacją mieliśmy do czynienia w przypadku Rimshy Masih, która najpierw została oskarżona o bluźnierstwo, a następnie uniewinniona. Szeroką opinię publiczną poruszył los Asi Bibi, 45-letniej matki 5 dzieci, która została skazana na śmierć w 2010 r. i od 5 lat przebywa w celi śmierci. Sędziowie w obawie przed odwetem islamistów przez długi czas odkładali rozpatrzenie apelacji w jej sprawie, a 28 maja 2014 r. apelację tę oddalili⁴⁷.

W pakistańskim kodeksie karnym za bluźnierstwo uważa się obrażenie Mahometa, Koranu, krewnych Proroka, a nawet jego towarzyszy. Za tak rozumiane bluźnierstwo grozi kara śmierci albo dożywotniego więzienia lub grzywny. Oficjalnie nikogo jeszcze nie stracono, ale chrześcijanie podejrzani o bluźnierstwo giną w skrytobójczy sposób, nawet po oczyszczeniu ich przez sądy. Przykładem jest zabicie gubernatora Pendżabu – Salmana Taseera dokonane przez jego osobistego ochroniarza w 2011 r. Morderca po zasądzeniu został ogłoszony „bohaterem ludu”⁴⁸.

Katolicki polityk, Michael Javed, twierdzi, że w pakistańskich więzieniach tworzy się „cele gwałtu”. Również poza więzieniami zdarzają się przypadki brutalnych, zbiorowych zgwałceń kobiet wyznających religię chrześcijańską⁴⁹. Antychrześcijański terror wywoływany jest w Pakistanie przez radykalnych muzułmanów. Zdarzają się nie tylko ataki na kościoły, ale i na domy chrześcijan. Istotne znaczenie posiada fakt, że mieszkający tu chrześcijanie są z reguły ubodzy, nie mają dostępu do edukacji, a w związku z tym łatwo padają ofiarą bezprawia⁵⁰.

⁴⁶ IDK z 16 stycznia 2012 r.

⁴⁷ IDK z 23 kwietnia 2014 r.

⁴⁸ P. Marshall, L. Gilbert, N. Shea, *Prześladowani*, s. 230-240.

⁴⁹ Zob. A. Soggi, *I nuovi perseguitati*, s. 91-92.

⁵⁰ IDK z 15 stycznia 2012 r.

Pakistańscy chrześcijanie doznają ponadto ograniczeń w postaci trudności z dostaniem się na studia wyższe (pod zarzutem braku znajomości Koranu). Ok. 80% nauczycieli szkół państwowych uważa niemuzułmanów za wrogów islamu. Daniel Gerber opisuje przypadki młodych dziewczyn chrześcijańskich zmuszanych do przejścia na islam. Niewielu jest ludzi gotowych im pomóc, gdyż obawiają się oskarżenia o bluźnierstwo. Ten sam autor zwraca uwagę, że wrogie chrześcijanom akty są dokonywane często przez sąsiadów i znajomych. Jak pisze, zagrożeniem dla chrześcijan jest nie tyle Al-Qaeda, co raczej przeciętny człowiek z sąsiedztwa, który dla swojej wiary, albo raczej kierowany własnym wyobrażeniem o wierze, jest gotowy zniewolić, a nawet zabić chrześcijanina. Daniel Gerber twierdzi ponadto, że fanatyzm jest chlebem powszednim ulic pakistańskich miast, a chodzący po nich chrześcijanie są postrzegani jako „obraza dla Allaha”. „Chrześcijanom wytacza się procesy za to, że głoszą słowo Boże, rozpowszechniają literaturę religijną, przekonują wyznawców islamu do przyjęcia wiary chrześcijańskiej, a także – co jest solą w oku wielu muzułmanów – wznoszą nowe świątynie”. Wszystko to dzieje się z poparciem najwyższych władz Pakistanu⁵¹.

Od maja 2014 r. trwa w Pakistanie modlitewny protest katolików przeciwko przemocy wobec nieletnich dziewcząt. Zewnętrzną formę tego protestu stanowią modlitewne marsze, których uczestnicy przypominają o przemocy i domagają się poszanowania praw mniejszości. obrońcy praw człowieka alarmują jednak, że w ostatnim czasie rośnie w Pakistanie przemoc wobec chrześcijańskich kobiet. Wzrasta także liczba przypadków zmuszania chrześcijanek do zawierania małżeństw z muzułmanami⁵².

Bardzo trudna jest także sytuacja chrześcijan w Afganistanie. Po wycofaniu się wojsk sowieckich w 1989 r., Islamska Republika Afganistanu stała się krajem wojny domowej, a bojówki talibów przejęły kontrolę nad większością kraju. Z kolei po zamachach z 11 września 2001 r. inwazję przeprowadziły USA, ponownie obalając talibów i niszcząc bazę Al-Kaidy. Jednak talibowie i inni bojownicy islam-

⁵¹ Zob. D. Gerber, *Pozostały mi tylko łzy i modlitwa*, Wyd. św. Wojciecha 2011.

⁵² IDK z 28 maja 2014 r.

scy nadal kontynuują zamachy. Warunki życia afgańskich chrześcijan, stanowiących zaledwie ok. 1% populacji, poprawiły się nieco za rządów obecnego prezydenta, Hamida Karzaia. Konstytucja gwarantuje wolność religijną z zastrzeżeniem, że żadne prawo nie może być przeciwstawne zasadom islamu. Jednak nawróconym na chrześcijaństwo daje się najczęściej 3 dni na wyrzeczenie się nawrócenia pod karą śmierci przez ukamienowanie, zaborem dobytku oraz unieważnieniem małżeństwa⁵³.

Wyznawcy Chrystusa poddawani są represjom również w Sudanie. Chrześcijaństwo pojawiło się na tym terenie już w V w., jednak w XIV w. zostało wyparte przez islam. Pod koniec XIX w., po obaleniu mahdystów (1881-1898), Sudan stał się kondominium brytyjsko-egipskim. W 1948 r. kraj uzyskał autonomię, a w 1956 r. – niepodległość. W 2011 r. doszło do podziału kraju na dwa państwa: Sudan Północny i Sudan Południowy, pomiędzy którymi trwa odtąd walka. Terrorysty wywodzący się z wiernego islamskiemu rządowi Sudanu Północnego dokonują porwań katolickich księży, prześladowań Nubijczyków, ataków na linie graniczne, bombardowań. W Sudanie Północnym prześladowanie chrześcijan jest dotkliwe⁵⁴. Odwołując się jedynie do ostatnich wydarzeń można wskazać, że w 2013 r., w konsekwencji oskarżenia jednego z miejscowych chrześcijan o ubliżanie Mahometowi, ok. 3 tys. muzułmanów zaatakowało chrześcijańską dzielnicę Lahauru – Joseph Colony, paląc dwa kościoły i 150 domów. Wymowne jest również sprofanowanie znajdującego się w Islamabadzie nagrobka wyznającego chrześcijaństwo ministra Szahbaza Bhattiego, który został zabity przez fundamentalistów w 2011 r. Szczególnym potwierdzeniem represji skierowanych przeciwko chrześcijanom są modlitwy za prześladowanych, organizowane przez sudańskich biskupów⁵⁵.

Drogą prześladowania chrześcijan idą także Malediwy. Ostatnio przywrócono tu karę śmierci. Podejmujący w tej sprawie decyzję, prezydent Abdullah Jamin, uczynił to, jak stwierdził, w celu „doskonałego przestrzegania szariat”. Minister Spraw Wewnętrznych, Umar

⁵³ P. Marshall, L. Gilbert, N. Shea, *Prześladowani*, s. 245-248.

⁵⁴ Tamże, s. 250-258.

⁵⁵ IDK z 28 marca 2014 r.

Naseer – odpowiadając na międzynarodowe naciski, aby przywrócone zostało moratorium na wykonywanie kary śmierci – oświadczył, że Malediwy są „krajem w 100% muzułmańskim”, czego konsekwencją jest „wyznawanie pewnych wartości”. Międzynarodowe organizacje umieszczają ten kraj w czołówce państw naruszających wolność religijną i prześladujących chrześcijan. Kościół katolicki oficjalnie tam nie istnieje. Nieliczni katolicy nie mogą publicznie wyznawać swej wiary. Islam posiada status religii państwowej, a apostazja z islamu jest zakazana. Uchwalona w 2008 r. poprawka do Konstytucji zabrania niemuzułmanom uzyskania obywatelstwa. Nie wolno też przywozić na wyspy jakichkolwiek dewocjonaliów czy ksiąg świętych innych niż islamskie. W 2011 r. zatrzymano tam nauczyciela, katolika z Indii, 30-letniego Shijo Kokkattu, za przegranie do szkolnego komputera kilku pieśni maryjnych i obrazka Matki Bożej. Jego uwolnienie wymagało interwencji dyplomatycznej i oficjalnych przeprosin ze strony władz indyjskich⁵⁶.

5. PAŃSTWA, W KTÓRYCH REPRESJE SĄ DOKONYWANE PRZY BEZSILNOŚCI WŁADZ

Narastający w niektórych państwach islamskich chaos powoduje, że ich władze utraciły jakąkolwiek kontrolę nad nasilaniem się nastrojów antychrześcijańskich (a właściwie skierowanych przeciwko wszelkim religiom nieislamskim). Z tego typu sytuacją mamy do czynienia na przykład w Iraku. Po obaleniu rządów Saddama Husajna oraz świeckiej partii Bass i po wycofaniu wojsk amerykańskich, chrześcijanie są tam brutalnie represjonowani. Znane są przypadki ataków na kościoły, w których giną dziesiątki chrześcijan. Dżihadyści z ugrupowania Islamskie Państwo Iraku i Lewantu dążą do ustanowienia państwa opartego na zasadach prawa koranicznego w Iraku, Syrii oraz Libanie. Takie nastroje nie są jednak wspólne wszystkim muzułmanom. Niektórzy z nich angażują się na rzecz pokojowego współistnienia, dostrzegając podobne dążenia po stronie chrześcijan. Znamien-

⁵⁶ IDK z 25 maja 2014 r.

ne jest, że wśród uczniów 10 szkół chrześcijańskich w Bagdadzie jest więcej muzułmanów niż chrześcijan. Patriarchat chaldejski utworzył szpital w szyckiej dzielnicy tego miasta. Iracka Caritas pomaga także muzułmanom, przygotowując artykuły pierwszej potrzeby i lekarstwa dla tysięcy muzułmańskich rodzin, które uciekły ze swych domów w wyniku krwawych walk na terenach znajdujących się pod kontrolą Al-Kaidy. Za tę „braterską inicjatywę” podziękował nawet ajatollah Ali al-Husajni al-Sistani, duchowy i polityczny przywódca irackich szyitów, który jednocześnie zwraca uwagę na zagrożenia wynikające z wrogiej postawy muzułmanów wobec chrześcijan. Jednak wyznawcy Chrystusa stają się niejednokrotnie ofiarami walk o władzę między sunnitami a szyitami. Podkreśla się przy tym bezradność irackiego rządu. Z tego powodu Kościół chaldejski ogłosił 18 czerwca 2014 r. post i modlitwy w intencji przywrócenia bezpieczeństwa i stabilności w Iraku, a arcybiskup Mosulu, Amel Shimoun Nona, wystosował apel o pomoc dla poszkodowanych. Jednocześnie inni biskupi angażują się w dialog z muzułmanami⁵⁷. Po niedzielnej modlitwie „Anioł Pański” w dniu 15 czerwca 2014 r. w intencji narodu irackiego modlił się także papież Franciszek⁵⁸.

Pomimo swej liczebności chrześcijanie doznają wrogich aktów ze strony ekstremistycznie nastawionych ugrupowań islamskich również w Nigerii. W tym afrykańskim kraju, liczącym ok. 162 mln ludności, 10% populacji wyznaje religię animistyczną, a pozostałe 90% to – po połowie – wyznawcy islamu oraz chrześcijanie. Głównym prześladowcą tych ostatnich są bojówki Boko Haram (subsydiowane przez Al-Kaidę). Ich członkowie podpalają kościoły oraz domy i samochody chrześcijan, a także porywają chrześcijańskie dziewczęta. Bojówki dążą do wprowadzenia prawa islamskiego i utworzenia własnej milicji, przeciwstawnej policji państwowej. Zakazują zachodniej edukacji zarówno chrześcijanom, jak i wyznawcom islamu. Skutek jest często taki, że dzieci niczego się nie uczą lub uczą się tylko Koranu. Przyczyny zamieszek są złożone, jednak za główny motyw należy uznać nastawienie antychrześcijańskie niektórych środowisk

⁵⁷ P. Marshall, L. Gilbert, N. Shea, *Prześladowani*, s. 264-265.

⁵⁸ IDK z 17 czerwca 2014 r.

muzułmańskich⁵⁹. Państwo jest przy tym słabe, a stróże prawa sami stają się celem ataków islamskich bojówek. Używając słów ks. kard. Louisa Taurana, można stwierdzić, że chrześcijanie systematycznie doznają tu prawdziwych „aktów barbarzyństwa”. W 2012 r. zmasakrowano chrześcijan na uniwersytecie w Kano. Potem islamscy terroryści zabili 4 osoby w jednym z kościołów w mieście Maiduguri. Nuncjusz w Nigerii, abp Augustin Kasujja, konsekwentnie wzywa do dialogu i niepoddawania się terrorowi⁶⁰.

Jako przykład złożoności sytuacji panującej w niektórych państwach islamskich może służyć Indonezja. W tym liczącym 240 mln ludności kraju chrześcijanie stanowią 10-13%. Indonezja jest często stawiana za wzór państwa, w którym panuje tolerancja religijna. Kraj ten dumny z tego, że „islam przyszedł do nich z wiatrem a nie z kulą”. Jest prawdą, że już od kilku dziesięcioleci formalnie uznaje się tam wolność religijną każdego człowieka, bez względu na jego wyznanie. Pomimo ukształtowania przepisów konstytucyjnych w tym duchu, od dziesięcioleci zdarzają się tam jednak brutalne ataki na chrześcijan i można mówić o postępującej, przymusowej islamizacji społeczeństwa⁶¹.

W ostatnim czasie islam w Indonezji wyraźnie rośnie w siłę, a tym samym wzrasta brutalność działających tam muzułmańskich organizacji ekstremistycznych. Mimo zawartego układu pokojowego muzułmanów i chrześcijan po 2002 r. wolność religijna tych ostatnich jest nadal poważnie zagrożona. Nadal zdarzają się ataki na grupy chrześcijan (np. 2 maja 2008 r. zaatakowano wioskę Horale o większości chrześcijańskiej: podpalono 20 domów, 3 kościoły, zabito kilkoro chrześcijan, niektórych brutalnie torturując)⁶². Front Obróńców Islamu blokuje budowę nowych kościołów (m.in. Kościoła Niepokalanej Maryi Panny w Kali Deras w Dżakarcie)⁶³. Konwertyci z islamu są zabijani bądź oskarżani o bluźnierstwo. Pewne nadzieje można natomiast wiązać

⁵⁹ P. Marshall, L. Gilbert, N. Shea, *Prześladowani*, s. 276-281.

⁶⁰ <http://www.misyjnedrogi.pl/index.php/misje-misjonarz-news-wiadomosci-misyjne/435-nigeria-kard-tauran-rozmawial-z-czolowymi-przedstawicielami-islam>; www.idziemy.com.pl/ [dostęp: 31.05.2014].

⁶¹ A. Soggi, *I nuovi perseguitati*, s. 94-97.

⁶² P. Marshall, L. Gilbert, N. Shea, *Prześladowani*, s. 281-283.

⁶³ Tamże, s. 284-285.

z powstawaniem oddziałów „Ruchu dla Indonezji Wolnej od Frontu Obrońców Islamu”⁶⁴.

Trudna jest także sytuacja chrześcijan w Bangladeszu. Znaczącą większość społeczeństwa tego kraju (90% ze 155 mln) stanowią wyznawcy islamu. Konstytucja uznaje tę religię za państwową, chociaż jednocześnie gwarantuje prawo do wyznawania i praktykowania innych przekonań. Problemy chrześcijan w tym kraju wynikają ze słabości lub braku działań ze strony rządu. Dlatego bezkarnie dochodzi i tu do dyskryminacji oraz prześladowań chrześcijan w wioskach zamieszkałych w większości przez wyznawców islamu⁶⁵.

Wewnętrzne konflikty stanowią natomiast tło trudnego położenia chrześcijan w Somalii. Tymczasowy Rząd Federalny, wspierany militarnie przez ONZ i armię etiopską, dopiero walczy o kontrolę nad krajem z radykalną Unią Sądów Islamskich i jej bojownikami z Al-Shabab. W 2006 r. przedstawiciel tych ostatnich, Kulanka Culimada, wydał oświadczenie, zgodnie z którym „wszyscy somalijscy chrześcijanie muszą zostać zabici zgodnie z islamskim prawem”⁶⁶. Dla przykładu, zabito tu włoską zakonnicę Leonellę, która od 40 lat pracowała jako pielęgniarka. Była to swoista odpowiedź na przemówienie, które papież Benedykt XVI wygłosił w Ratyźbonie na temat stosunków Kościoła katolickiego z islamem. Somalia jest dziś bardziej niebezpieczna i niestabilna niż kiedykolwiek, a przyczyn tego stanu rzeczy należy upatrywać w walkach toczonych przez poszczególne klany i gangi, rywalizujące o pieniądze i przewagę polityczną. Przekonujące są przy tym twierdzenia, że swoją rolę odgrywa tu również Al-Kaida⁶⁷.

PODSUMOWANIE

Przeprowadzone rozważania pozwalają na sformułowanie wniosku, że islamski ekstremizm jest w dzisiejszym świecie jednym z podsta-

⁶⁴ Tamże, s. 288.

⁶⁵ Tamże, s. 290-291.

⁶⁶ Tamże, s. 292-293.

⁶⁷ Tamże, s. 294-296.

wowych przyczyn prześladowań chrześcijan. W ostatnich latach można przy tym zaobserwować nasilenie takich prześladowań w wielu państwach. Szczególnym zagrożeniem jest dziś rośnięcie w siłę Islamskiego Państwa Iraku i Lewantu, którego przedstawiciele prowadzą otwarcie nabór chętnych w takich państwach, jak na przykład Indonezja czy Malezja. Wezwanie do dżihadu jest jednak podejmowane również przez obywateli innych państw islamskich. W konsekwencji, geograficzny zakres prześladowań chrześcijan przez islamski terroryzm nadal się poszerza. Wobec tego zjawiska działania podejmowane przez państwa zachodnie nie mogą być uznane za adekwatne, zwłaszcza że deptyaniu prawa do wolności religijnej chrześcijan w krajach islamskich niejednokrotnie towarzyszy tu niemal całkowite milczenie.

BIBLIOGRAFIA

- Bar W., *Wolność religijna w Dār al-Islām. Zagadnienia prawa wyznaniowego*, Lublin 2003.
- Chrześcijanie*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 3, Lublin 1979.
- Gerber D., *Pozostały mi tylko łzy i modlitwa*, Wyd. św. Wojciecha 2011.
- Marshall P., Gilbert L., Shea N., *Prześladowani. Przemoc wobec chrześcijan*, tłum. R. Zajączkowski, Poznań 2014.
- Messori V., *Islam a chrześcijaństwo. Konfrontacja czy dialog*, wybór i opr. P. Słabek, Kraków 2001.
- Nosowski J., *Dżihad*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 4, Lublin 1983.
- Nosowski J., Sakowicz E., *Islam*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 7, Lublin 1997.
- Piechowiak M., *Wolność religijna – uwagi w kontekście Rezolucji Parlamentu Europejskiego z 20 stycznia 2011 r. w: Urzeczywistnianie wolności przekonań religijnych i praw z niej wynikających*, red. S.L. Stadniczeńko, S. Rabiej, Opole 2012.
- Tworuscha M. i U., *Islam. Mały słownik*, Warszawa 2005.

GEOGRAPHY OF THE PERSECUTION OF CHRISTIANS
IN ISLAMIC COUNTRIES

Summary

Christians are persecuted around the world including Europe and not only in Islamic countries but also in India, China, Korea or Colombia. Restriction of the topic to the Islamic Nations is dictated by the fact that in these countries it is the most dramatic and bloody. The studies covered the beginning of the 21st century. After analyzing the sources, you can obtain a view of the scale and the geographical scope of these persecutions. Most harassment take place where islam has its roots or sphere of influence. From 2011 there is a worsening of the persecution in the countries of South-West Asia and African countries: Afghanistan, the Maldives, Somalia and Saudi Arabia, in the Central African Republic, South Africa, Syria, Pakistan, Egypt, Iraq, and Somalia. Similar upward trends of persecution take place in other African countries like Chad and Sudan. Iraq and Syria come jihadis from the countries of South-east Asia as Indonesia, Malaysia and Australia. Also, many followers of Islam with European countries like France, Germany or United Kingdom wishes to accede to the Muslim armed groups. The geographical scope of the persecution of Christians by Islamic terrorism is constantly widening and powerful world States retain almost total silence about these acts of trampling on human rights. Does anyone in the world would react? Or remain only prayer and tears? And it may well have made the visibility of the issue?

Tłumaczenie: Aneta M. Abramowicz

Key words: Christians, Islamic countries, the persecution, human rights, freedom of conscience and religion

Słowa kluczowe: Chrześcijanie, państwa islamskie, prześladowanie, dyskryminacja, prawa człowieka, wolność sumienia i wyznania